

ปัญหาและแนวทางแก้ไขในการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาล
ส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี*
PROBLEMS AND SOLUTION OF TRANSFERRING THE MISSION
OF THE SUB-DISTRICT HEALTH PROMOTING HOSPITAL
TO THE PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS
IN PRACHIN BURI PROVINCE

กนกวรรณ วิลาวลัย

Kanokwan Wilawan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: p_oh2003@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี และ 3. แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณโดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 263 คน โดยทำการสุ่มหาตัวอย่างแบบง่ายด้วยวิธีการเทียบสัดส่วน โดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.987 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ stepwise ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 14 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, S.D.=0.71) 2. ปัจจัยสำคัญที่ส่งผล คือ ด้านปรับปรุงแก้ไข ด้านวางแผน และด้านตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน สามารถร่วมกันทำนายการถ่ายโอนภารกิจ คิดเป็นร้อยละ 65.7 ขณะที่อิทธิบาท 4 โดยเฉพาะด้านฉันทะ ด้านวิมังสา และด้านจิตตะ คิดเป็นร้อยละ 77.6 และ 3. แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาการถ่ายโอนภารกิจของ

*Received July 1, 2025; Revised July 27, 2025; Accepted August 6, 2025

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี พบว่าหลักการ PDCA และหลักอิทธิบาท 4 มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการจัดการที่เป็นระบบและพัฒนาแรงขับเคลื่อนในบุคลากร ส่งผลให้การดำเนินงานหลังถ่ายโอนมีความมั่นคง สอดคล้องนโยบาย และตอบสนองประชาชนได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การถ่ายโอนภารกิจ; โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ; องค์การบริหารส่วนจังหวัด; หลักอิทธิบาท 4

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To examine the problems and obstacles in the transfer of functions of Sub-District Health Promoting Hospitals (SHPHs) to the Provincial Administrative Organization (PAO) of Prachinburi; 2. To study the factors affecting the transfer of SHPHs to the Prachinburi PAO; and 3. To propose guidelines for integrating Buddhist principles to address the issues related to the transfer, conducted by the mixed research methods. The quantitative research, data were collected from 263 samples who were participants selected through simple proportional random sampling. The research instrument was a questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.987. Data were analyzed using descriptive statistics and stepwise multiple regression analysis. The qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 14 key informants, and data were analyzed using descriptive content interpretation.

The research findings revealed the followings: 1. The problems and obstacles in the transfer of Sub-District Health Promoting Hospital (SHPH) functions to the Provincial Administrative Organization (PAO) were rated at a high level ($\bar{X}$ =3.67, S.D.=0.71); 2. The significant influencing factors included improvement and correction, planning, and monitoring and evaluation, which together predicted the success of the function transfer at 65.7 percent. In addition, the Four Iddhipada factors, particularly Chanda, aspiration, Vimamsa, investigation, and Citta, focused attention, accounted for 77.6 percent of the predictive power. 3. The integration of Buddhist principles was found that the PDCA cycle and the Four Iddhipada, played a crucial role in promoting systematic management and enhancing intrinsic motivation among personnel,

contributing to a stable, policy-aligned, and sustainable post-transfer operation that effectively responded to public needs.

Keywords: Mission Transfer; Subdistrict Health Promoting Hospitals; Provincial Administrative Organization; Four Iddhipada

บทนำ

การกระจายอำนาจด้านสาธารณสุขจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิในประเทศไทย โดยเฉพาะการถ่ายโอนภารกิจของสถานีนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ให้แก่หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) นั้น ได้รับการกำหนดแนวทางจากสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจอย่างเป็นทางการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการให้บริการสุขภาพแก่ประชาชนในพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจ และสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, ม.ป.ป.) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนไว้ในประกาศราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. 2564 อย่างชัดเจน แต่อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างทางโครงสร้าง บุคลากร งบประมาณ และการจัดการในแต่ละท้องถิ่น ยังคงเป็นปัจจัยท้าทายต่อการถ่ายโอนภารกิจดังกล่าว (หลักเกณฑ์และขั้นตอนการถ่ายโอนภารกิจสถานีนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินีและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด, 2564) โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีขนาดองค์กรเล็กและทรัพยากรจำกัด เช่น จังหวัดปราจีนบุรี ที่แม้จะผ่านการประเมินความพร้อมและได้รับการยอมรับว่าเป็นต้นแบบของการถ่ายโอนภารกิจแบบยกจังหวัด แต่ก็ยังพบปัญหาในการปรับตัวของบุคลากรและระบบบริหารจัดการหลังการถ่ายโอน (เจาะลิกระบบสุขภาพ, 2567)

จากรายงานของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) พบว่า การสร้างความเข้าใจในระบบใหม่ของ อบจ. รวมถึงการบูรณาการระบบบริหารภายในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการถ่ายโอนภารกิจในระดับพื้นที่ (สำนักงานหลักประกันสุขภาพ, 2566) ขณะเดียวกัน แนวคิดการบริหารคุณภาพด้วยวงจร PDCA และหลักธรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ อิทธิบาท 4 ได้รับการเสนอให้เป็นเครื่องมือเชิงแนวทางที่สามารถช่วยสนับสนุนกระบวนการเปลี่ยนผ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Edwards, 1986)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขในการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี

โดยเน้นการบูรณาการระหว่างหลักการบริหารสมัยใหม่และหลักพุทธธรรมที่เน้นพลังภายในบุคลากร อันจะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ผลการศึกษานี้คาดว่าจะ成为ประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายการถ่ายโอนภารกิจในจังหวัดอื่น ๆ ที่กำลังอยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่านหรือเตรียมดำเนินการในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางบูรณาการหลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 761 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ทำการหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณของ Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 263 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งหมด 14 รูปหรือประกอบด้วย 1. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 4 คน 2. กลุ่มนักวิชาการด้านสาธารณสุข จำนวน 6 คน 3. กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน และ 4. กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นคำถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการบริหารงานด้วยหลัก PDCA ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 ตอนที่ 4 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการถ่ายโอนภารกิจ ตอนที่ 5 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ

ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ Likert (1967)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยสร้างเครื่องมือผ่าน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิด 2. วิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3. ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาคำถามสัมภาษณ์ และ 4. จัดทำแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์เพื่อใช้เก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยออกหนังสือถึงหน่วยงานเป้าหมายเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 263 คน ด้วยวิธีสุ่มแบบชั้นภูมิ เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนครบถ้วน 100% จึงตรวจสอบความสมบูรณ์และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยดำเนินการเป็นขั้นตอน ได้แก่ 1. ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อเข้าร่วมการสัมภาษณ์ 2. นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ 3. ดำเนินการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวตามที่กำหนด โดยได้รับความยินยอมให้จัดบันทึกและบันทึกเสียงเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล และ 4. รวบรวมข้อมูลดิบเพื่อวิเคราะห์ตามแนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักวิชาการ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเริ่มจากตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและลงรหัสข้อมูลตามคู่มือ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ใช้วิธีการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน พร้อมตรวจสอบ Multicollinearity ด้วยค่า VIF และ Tolerance ข้อมูลจากคำถามปลายเปิดนำมาจัดกลุ่ม วิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปผลในรูปแบบความเรียงประกอบตาราง

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยสรุปเนื้อหาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 14 รูปหรือคน ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาจัดระเบียบ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ และเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทจริงในการถ่ายโอนภารกิจดังกล่าว

ผลการวิจัย

1. ปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี พบผลการศึกษาดังนี้ 1. การบริหารงานด้วยหลัก PDCA พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้านดังนี้ ด้านวางแผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ด้านตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 ด้านปฏิบัติตามแผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 และด้านปรับปรุงแก้ไข มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 ตามลำดับ 2. หลักอิทธิบาท 4 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 พิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านวิริยะ ความเพียร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ด้านจิตตะ ความตั้งใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 ด้านวิมังสา ความไตร่ตรอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 และด้านฉันทะ ความพอใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 ตามลำดับ และ 3. การถ่ายโอนภารกิจ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านแผนพัฒนาสาธารณสุขและคุณภาพชีวิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ด้านการเงินและการจัดสรรทรัพยากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 และด้านโครงสร้างองค์การ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี พบผลการศึกษาดังนี้ 1. การบริหารงานตามหลัก PDCA พบว่า การบริหารงานตามหลัก PDCA ที่ส่งผลต่อการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ ด้านปรับปรุงแก้ไข ด้านวางแผน และด้านตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน ซึ่งแสดงว่า การบริหารงานตามหลัก PDCA สามารถร่วมกันทำนายการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรีได้ร้อยละ 65.7 ($R^2=.657$) 2. หลักอิทธิบาท 4 พบว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ ด้านฉันทะ ความพอใจ ด้านวิมังสา ความไตร่ตรอง และด้านจิตตะ ความตั้งใจ ซึ่งแสดงว่า หลักอิทธิบาท 4 สามารถร่วมกันทำนายการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรีได้ร้อยละ 77.6 ($R^2=.776$)

3. แนวทางบูรณาการหลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์กรบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ต่อไปนี้ การถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์กรบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี ดำเนินไปอย่างมีระบบและเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1. ด้านโครงสร้างองค์กร มีความชัดเจนและเหมาะสมกับระบบท้องถิ่นมากขึ้น 2. ด้านบุคลากร สามารถปรับตัวสู่ระบบใหม่ได้ดี ได้รับการอบรมเพิ่มพูนความเข้าใจ แม้ช่วงแรกมีความสับสนจากความต่างของระเบียบราชการ 3. ด้านการเงินและการจัดสรรทรัพยากร แม้งบประมาณบางส่วนยังจำกัด แต่อบจ.ปราจีนบุรี สามารถบริหารจัดการและจัดสรรทรัพยากรได้อย่างเหมาะสมตามลักษณะพื้นที่ 4. ด้านแผนพัฒนาสาธารณสุขและคุณภาพชีวิต มีการปรับปรุงแผนให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ มีความต่อเนื่องและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมและการให้บริการอย่างครอบคลุมและในการแก้ไขปัญหาการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์กรบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี จำเป็นต้องดำเนินการภายใต้กระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบตามหลัก PDCA ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานเป็นระบบ ร่วมกับการบูรณาการหลักอริยบท 4 ที่เสริมสร้างพลังภายในบุคลากร ให้มีแรงจูงใจ ความพยายาม ความตั้งใจ และการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง อันนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านที่ยั่งยืน ทั้งในเชิงโครงสร้างและแรงขับเคลื่อนภายในที่หล่อหลอมผ่านจริยธรรมวิชาชีพและความรับผิดชอบต่อสุขภาวะของประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์กรบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรียังคงประสบปัญหาในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านแผนพัฒนาสาธารณสุขและคุณภาพชีวิต การจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และโครงสร้างองค์กร ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายเชิงระบบที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสมธนิ์ โชติช่วงฉัตรชัย และคณะ (2565) ที่ชี้ให้เห็นถึงความไม่ชัดเจนด้านการบริหารจัดการบุคลากรและภาระงานที่เพิ่มขึ้นโดยไม่มีการสนับสนุนที่เพียงพอ รวมถึงงานของดุจเดือน ตั้งเสถียร และศศิพร โลจายะ (2562) ที่พบว่า ความรู้และความพร้อมของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำต่ายอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะในด้านการให้บริการและการสื่อสารภายในองค์กร อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของอุดม ทุมโฆสิต และคณะ (2567) ที่รายงานว่า องค์กรบริหารส่วนจังหวัดส่วนใหญ่ดำเนินการถ่ายโอนได้ครบถ้วนตามเกณฑ์และได้รับความพึงพอใจจาก

ประชาชน ซึ่งกรณีขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรีสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของบริบทพื้นที่ ทั้งในด้านทรัพยากรมนุษย์ งบประมาณ และกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาที่ยังต้องการความเชื่อมโยงและการสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลางอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การถ่ายโอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ทั้งการบริหารงานตามหลัก PDCA และการประยุกต์ใช้หลักอริยาบท 4 มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อกระบวนการถ่ายโอน โดยหลัก PDCA ส่งผลใน 3 ด้านหลัก คือ การปรับปรุงแก้ไข การวางแผนและการตรวจสอบ ซึ่งสามารถทำนายผลการถ่ายโอนได้ร้อยละ 65.7 สอดคล้องกับงานวิจัยของพชรรัตน์ คุณทวีลาภผล และปองสิน วิเศษศิริ (2560) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเข้าใจและใช้ PDCA อย่างเหมาะสมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน เช่นเดียวกับงานของอุบลกาญจน์ อมรสิน และคณะ (2567) ที่ยืนยันถึงความยืดหยุ่นและพลังของ PDCA ในการบริหารจัดการภารกิจภาครัฐ ขณะเดียวกัน หลักอริยาบท 4 ก็มีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะด้านฉันทะ วิมังสา และจิตตะ ซึ่งสามารถทำนายผลการถ่ายโอนภารกิจได้สูงถึงร้อยละ 77.6 สนับสนุนข้อค้นพบของมณี จันทิมา (2559) ที่ชี้ว่า องค์ประกอบด้านแรงจูงใจภายในมีผลต่อการปฏิบัติงานมากกว่าปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล งานของผดุง วรรณทอง และคณะ (2561) ยังสะท้อนว่า ฉันทะและวิมังสาเป็นแรงขับเคลื่อนหลักในการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกและความสำเร็จขององค์กร จึงชี้ให้เห็นว่า การเสริมสร้างระบบบริหารที่ผสมผสานทั้งกลไกเชิงเทคนิค (PDCA) และกลไกจิตใจภายใน (อริยาบท 4) เป็นแนวทางที่ส่งผลต่อการถ่ายโอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยผสมผสานวงจร PDCA เข้ากับหลักอริยาบท 4 เพื่อเสริมสร้างทั้งโครงสร้างภายนอกและพลังภายในของบุคลากรให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยพบว่า PDCA ช่วยกำหนดทิศทางการบริหารตั้งแต่วางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่หลักอริยาบท 4 โดยเฉพาะฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ช่วยจุดประกายแรงจูงใจในการทำงานให้บุคลากรสามารถพัฒนาตนเองและรักษาความต่อเนื่องในการทำงานได้อย่างมีคุณภาพ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับพิชิต อวิรุทธพาณิชย์ (2562) ที่เน้นการเสริมพลังภายในจากหลักอริยาบท 4 เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และอริยวัตร จิตวิมุตติสุข และคณะ (2565) ที่กล่าวถึงบทบาทของหลักอริยาบท 4 ในการเพิ่มประสิทธิภาพของงานที่ซับซ้อนในตนเองเดียวกัน ศิริ รุ่งภัทรเสวต (2567) ชี้ว่า การบูรณาการ PDCA กับอริยาบท 4 ในการ

บริหารงานตามยุทธศาสตร์ส่งเสริมเป้าหมายที่ชัดเจนและพัฒนาสมรรถนะบุคลากรให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ขณะที่ วิสุทธินันท์ นิลพัฒน์ และคณะ (2567) แสดงให้เห็นว่าโมเดล PDCA ร่วมกับหลักธรรมสามารถนำไปสู่การบริหารสุขภาวะที่ครอบคลุมทั้งข้อมูลระบบบริการ และสวัสดิการของพระสงฆ์ในระดับชุมชน ทั้งหมดนี้ชี้ว่า การใช้กลไกภายในที่ยึดหลักธรรมควบคู่กับระบบบริหารที่มีแบบแผน ช่วยส่งเสริมให้การถ่ายโอนภารกิจบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 พบว่า แนวทางบูรณาการหลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาการถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรีจำเป็นต้องดำเนินการภายใต้กระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบตามหลัก PDCA ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานเป็นระบบ ร่วมกับการบูรณาการหลักอริยบท 4 ที่เสริมสร้างพลังภายในบุคลากร ให้มีแรงจูงใจ ความพยายาม ความตั้งใจ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อันนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านที่ยั่งยืน ทั้งในเชิงโครงสร้างและแรงขับเคลื่อน

ภายในที่หล่อหลอมผ่านจริยธรรมวิชาชีพและความรับผิดชอบต่อสุขภาวะของประชาชน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาด้านโครงสร้างองค์กร บุคลากร การจัดสรรทรัพยากรและคุณภาพบริการสุขภาพในระดับท้องถิ่นอย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และความต้องการของประชาชน ดังนี้

1. การถ่ายโอนภารกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า โครงสร้างองค์กรภายหลังจากถ่ายโอนมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น มีการจัดระเบียบหน้าที่ความรับผิดชอบให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และสามารถปรับใช้กับระบบราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกัน บุคลากรสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนผ่านจากระบบกระทรวงสาธารณสุขสู่ระบบใหม่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดได้เป็นอย่างดี โดยมีการพัฒนาความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดในด้านทรัพยากร โดยเฉพาะงบประมาณและบุคลากรบางตำแหน่งที่ยังไม่เพียงพอ ซึ่งส่งผลต่อความสมบูรณ์ของกระบวนการถ่ายโอนในบางพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การให้บริการสุขภาพในภาพรวมมีแนวโน้มที่ดีขึ้น โดยมีความครอบคลุมมากขึ้น มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารงานตามหลัก PDCA พบว่า เป็นแนวทางหลักที่ช่วยเสริมความเป็นระบบในการดำเนินการถ่ายโอนภารกิจ โดยเริ่มจากการวางแผน (Plan) อย่างเป็นระบบ ผ่านการจัดทำแผนถ่ายโอนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดโครงสร้างองค์กรและกำหนดอัตรากำลังให้เหมาะสม จากนั้นจึงดำเนินการตามแผน (Do) โดยมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นและบุคลากรโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลซึ่งช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างราบรื่น ต่อมามีการตรวจสอบและประเมินผล (Check) อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุง (Act) โดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินจริงในพื้นที่ นำมาพัฒนาปรับปรุงแผนงานให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและข้อจำกัดเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น

3. หลักอริยบท 4 พบว่า มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างพลังขับเคลื่อนภายในของบุคลากร โดยฉันทะเป็นพลังที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรักและความตั้งใจในการทำงาน วิริยะช่วยเสริมสร้างความอดทนและความพยายามในการเผชิญกับอุปสรรค จิตตะทำให้บุคลากรมีความตั้งใจ เอาใจใส่ และรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน และวิมังสา กระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ และปรับปรุงการทำงานอย่างมีเหตุผลและต่อเนื่อง ดังนั้น การบูรณาการหลักอริยบท 4 จึงช่วยส่งเสริมการดำเนินงานในระดับปฏิบัติการโดยมุ่งเน้นประโยชน์ต่อประชาชน และนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนในการบริหารจัดการด้านสุขภาพระดับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดแนวทางการถ่ายโอนภารกิจที่มีความชัดเจนและสอดคล้องกับหลักการบริหารงานเชิงระบบ (PDCA)
2. ควรส่งเสริมนโยบายที่เน้นการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4
3. ควรสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพและสวัสดิการบุคลากรภายหลังการถ่ายโอน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรใช้หลัก PDCA อย่างครบวงจรในการบริหารงานที่ถ่ายโอน
2. ควรบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการพัฒนาทัศนคติและความสามารถของบุคลากร
3. ควรพัฒนาและเชื่อมโยงระบบข้อมูล งบประมาณ และการมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการถ่ายโอนในจังหวัดหรือภูมิภาคอื่น
2. ควรศึกษารูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารองค์กรภาครัฐ
3. ควรศึกษาผลกระทบความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในระบบสุขภาพท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- เจาะลิกระบบสุขภาพ. (2567). *ต้นแบบถ่ายโอน รพ.สต. สู่อบจ. ปราจีนฯ ยกจังหวัดกับเสถียรภาพ-สัมพันธภาพ ท้องถิ่น*. สืบค้น 2 มีนาคม 2568, จาก <https://www.hfocus.org/content/2023/07/27997>
- ดุจเดือน ตั้งเสถียร และศศิพร โลจายะ. (2562). ความพร้อมการถ่ายโอนภารกิจโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิชาการสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม*, 3(6), 21-33.
- ผดุง วรรณทอง และคณะ. (2561). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารองค์กรเอกชนในจังหวัดนนทบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 99-110.
- พจรัตน์ คุณทวิลาภผล และปองสิน วิเศษศิริ. (2560). ปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 12(1), 49-60.
- พิชิต อวิรุทธพานิชย์. (2562). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์กับหลักอิทธิบาท 4* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มณี จันทิมา. (2559). ศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงพยาบาลเลย. *วารสารวิชาการธรรมทศน์*, 15(3), 11-19.
- วิสุทธินันท์ นิลพัฒน์ และคณะ. (2567). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสุขภาพ พระสงฆ์ของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ในจังหวัดอ่างทอง. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(6), 221-234.
- ศิริ รุ่งภัทรเศวต. (2567). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารงานตามยุทธศาสตร์ ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(2), 234-246.
- สมณีก์ โชติช่วงฉัตรชัย และคณะ. (2565). กลไกการประมวลสถานการณ์และการสนับสนุน งานวิชาการนโยบายและระบบสุขภาพ : กรณีการถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัด (รายงานการวิจัย). นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจฯ และสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (ม.ป.ป.). *แนวทางการดำเนินการถ่ายโอนภารกิจสถานีนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินีและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด*. กรุงเทพฯ: ทำเนียบรัฐบาล.
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพ. (2566). *รายงานการสร้างระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2565*. กรุงเทพฯ: แสงจันทร์การพิมพ์.
- หลักเกณฑ์และขั้นตอนการถ่ายโอนภารกิจสถานีนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินีและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด. (2564, 19 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 14-15.
- อริยวัตร จิตวิมุตติสุข และคณะ. (2565). การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารงาน อาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงานของโครงการก่อสร้างในจังหวัด ชลบุรี. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(2), 1632-1642.
- อุดม ทุมโฆสิต และคณะ. (2567). *โครงการวิจัยประเมินผลนโยบายการถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไปสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัด* (รายงานการวิจัย). นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- อุบลกาญจน์ อมรสิน และคณะ. (2567). รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการงบประมาณ ที่มีประสิทธิภาพของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(1), 27-40.

- Edwards, D. W. (1986). *Out of the crisis*. Cambridge: Center for Advanced Engineering Study.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York: Wiley & Son.
- Yamane, T. (1973). *Statistics an introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.